

APLICACIÓ D'UN MÈTODE ESTADÍSTIC (INDICI GENERAL D'IDENTITAT) AL CATALÀ DEL VALLESPÍR

Jordi Joaquim Costa i Costa

Aprofitem l'avinentesa de la celebració a Camprodon de la "IV^a. Assemblea d'Estudis sobre el Comtat de Besalú" per presentar, sobre el Vallespir i regions veïnes, un estudi lingüístic basat sobre l'emprament d'un mètode estadístic anomenat pel seu autor Indici General d'Identitat (I.G.I.) ⁽¹⁾. Ja vam tenir l'oportunitat d'aplicar-lo a l' A.L.P.O. ⁽²⁾, a una zona centrada sobre la Cerdanya, en ocasió del "Ier. Congrés d'Art i d'Història de Cerdanya" (Puigcerdà, 1977) i com que vam obtenir uns resultats interessants, hem pensat que valia la pena de repetir l'experiència, prenent aquesta vegada, com a centre un poble del Vallespir, Sant Llorenç de Cerdans (nº. 262) ⁽³⁾.

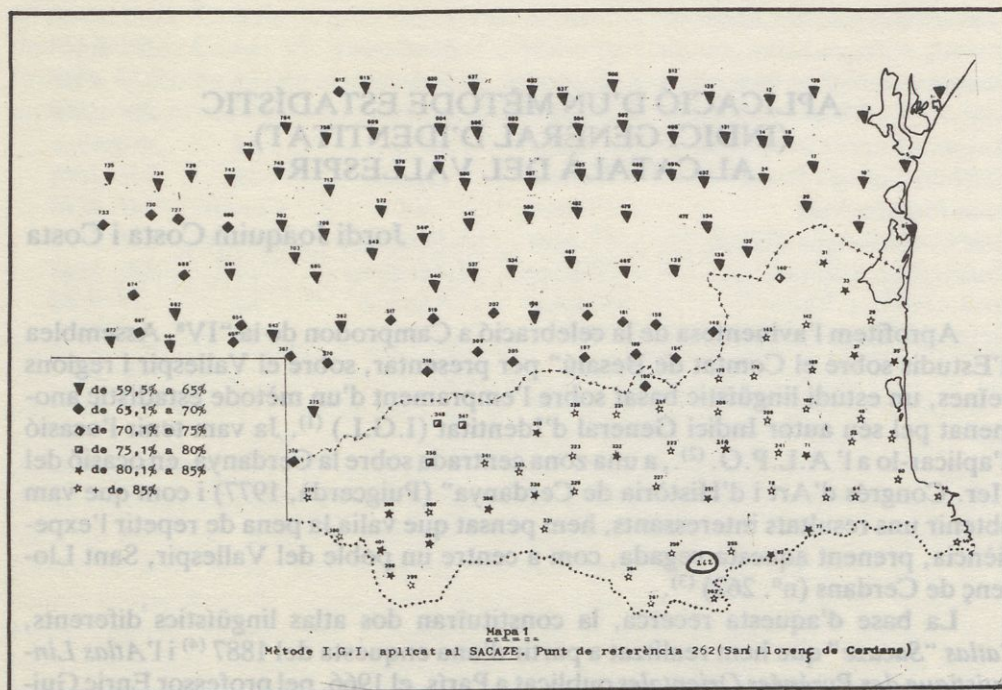
La base d'aquesta recerca, la constituïran dos atlas lingüístics diferents, l'*atlas "Sacaze"* que hem realitzat a partir d'una enquesta del 1887 ⁽⁴⁾ i l'*Atlas Linguistique des Pyrénées Orientales* publicat a París, el 1966, pel professor Enric Guiter. Del primer hem utilitzat 241 dels 277 mapes i del segon 269 dels 565 ⁽⁵⁾.

Veurem doncs quines són les dades oferides per l'aplicació successiva de l' I.G.I. i provarem d'explicar-ne les diferències quan existeixin.

Però, abans de tot, ens cal explicar precisament en què consisteix l' I.G.I. Es tracta de prendre un punt d'atlas, -avui Sant Llorenç de Cerdans (nº. 262)- i de mirar, a partir d'aquest punt, quin és el grau de semblança amb tots els altres de l'atlas. El professor Hans Goebel precisava que "*ce procédé dialectométrique ne dégage aucune norme objective. Il sert plutôt à créer une norme artificielle subjective, celle d'un point d'atlas à partir duquel on regarde -comme du sommet d'une montagne- le paysage linguistique environnant*". ⁽⁶⁾.

Com el professor H. Goebel, hem fet els nostres càlculs bandejant els fets fonètics, és a dir que per exemple, al mapa "*quand*" («llatí "quando"») nº. 203 del *Sacaze*, les tres traduccions *kwan*, *kon* i *kan* (*t*) seran comptades com a semblants encara que siguin diferents sobre el pla fonètic, i això perquè procedeixen de la mateixa arrel llatina.

En quant al número de pobles estudiats, per no allargar molt els nostres reports sense desapropiar massa les qualitats dels dos atlas exhaustius, ha estat disminuït: hem quadriculat l'espai lingüístic i guardat una localitat dins cada quadrat de 7.5 kilòmetres (1.5 centímetre sobre el mapa) de costat. Així és que, a partir dels 167 punts del *Sacaze* (60 punts catalans, 101 llenguadocians) i dels 129 de l' A.L.P.O. (101 punts catalans, 28 llenguadocians), hem pogut realitzar respectivament 40.267 i 34.701 reports.

Quins són els percentatges obtinguts amb el *Sacaze*?⁽⁷⁾ Per palesar millor les diferents zones lingüístiques hem emprat signes distintes, de 5 en 5 %, des dels voltants de 60 % fins a 90 %. (cf. mapa I).

A la part catalana, les àrees que es destaquen enmig d'un conjunt sovint superior a 85 % són:

I. *Entre 80.1 % i 85 %.*

- els punts propers de Les Illes (82), El Portús (77), Taulis (251) i Vilamulaca (71);

- a l'oest, Noedes (319), Nyer (338), Fontpedrosa (356), Llo (391), Targasona (386), Càldegues (401) i Osseja (398);

- al nord, Clarà (233);

- al nord-est, Òpol (31), Salses (33), Santa Maria del Mar (35) i Bonpàs (37).

2. *Entre 75.1 % i 80 %.*

- les tres localitats del Capcir, Real (347), Fontrabiosa (348), Els Angles (350);

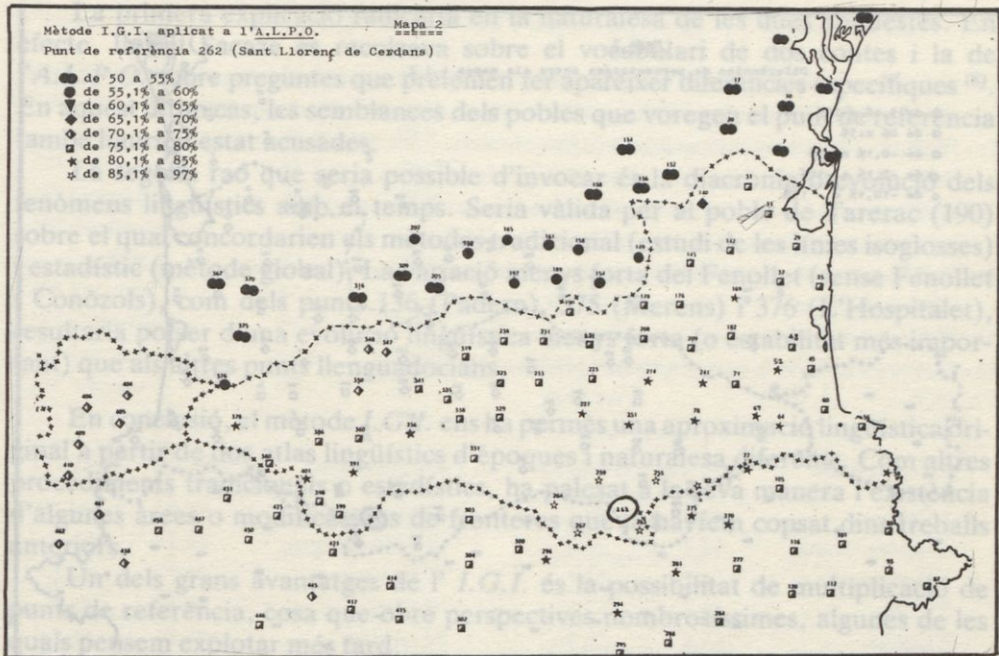
3. *Entre 70.1 % i 75 %*

- Vingrau (140).

4. i en fi, Tarerach (190) que se separa dels pobles catalans amb 67.5 %.

Remarcarem de passada que l'indret més semblant a Sant Llorenç de Cerdans és Costuja (263), cosa que no sorprendrà gens per la proximitat geogràfica.

Amb la frontera llenguadociana, els percentatges de semblances minven de 70 % a 59.5 %. La zona propera del català, a partir del Fenollet fins a la vall alta i mitjana de l'Arieja es distingeix per uns percentatges que varien entre 65 i 70 %.

Què han esdevingut aquests percentatges dins l' A.L.P.O. ?(cf. mapa 2). Veiem, primer, que la variació de l'escala dels resultats és més ampla, entre 50 % i 97 %. Després, notarem l'existència d'unes aurèoles a l'entorn de Sant Llorenç de Cerdans;

I. entre 85 i 97 %

- amb els punts 82 (Les Illes), 255 (Montalbà), 259 (Montferrer), 264 (Prats de Molló), 267 (La Menera), 263 (Costuja), aquest últim essent encara el més semblant a Sant Llorenç de Cerdans. Aquesta àrea cobreix quasi tot el Vallespir (menys Taulis 251 i més Les Illes 82), i no desborda cap a l'altre costat de la frontera política.

2. entre 80 i 85 %

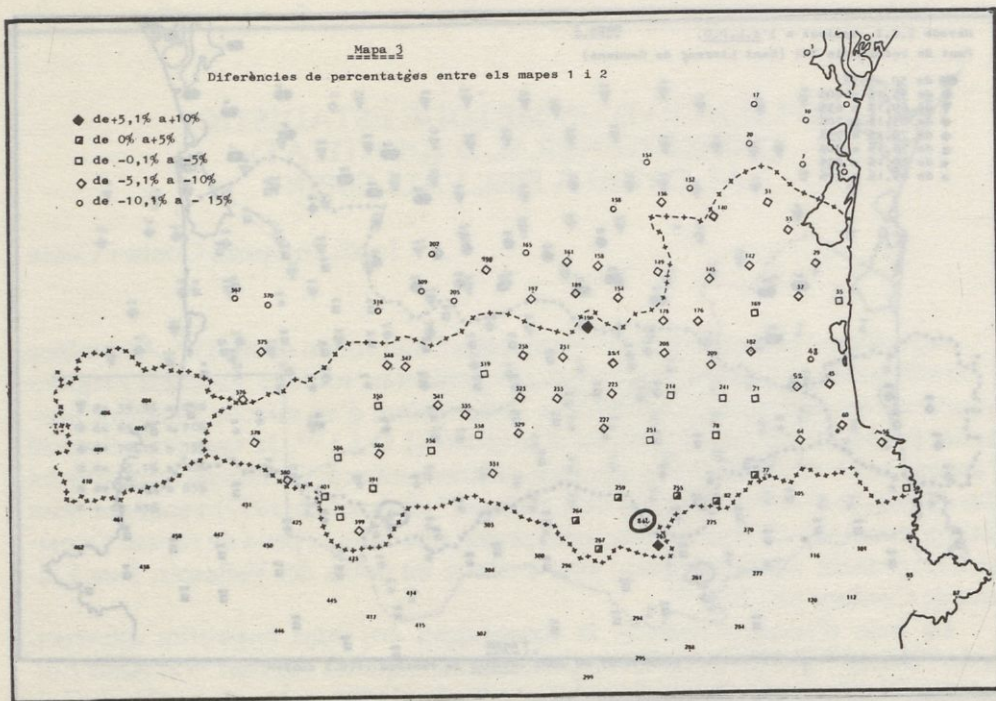
- amb els pobles 52 (Montescot), 64 (Laroca de les Alberes), 67 (Montesquiu), 77 (El Portús), 78 (Vivers), 241 (Forques), 214 (Caixàs), 251 (Taulís), 227 (Vallmanya), a la part de sobirania francesa, i els 270 (Darnius), 275 (Maçanet de Cabrenys), 281 (Albanyà), 294 (Oix), 296 (Beget), i 299 (Olot) del costat del Principat.

- Ens cal afegir el 169 (Sant Esteve) a la plana rossellonesa i 4 punts de Cerdanya, 356 (Fontpedrosa), 391 (Llo), 378 (Porta) i 401 (Càldegues). Aquesta aurèola, com la següent no és aturada per la frontera política franco-espanyola.

3. entre 75 i 80 %

- La major part catalana amb el poble de Tàrrac (190), aquesta vegada separat del llenguadocià.

4. entre 70 i 75 %

- El Capcir, Andorra, l'Urgellet amb el poble del Baridà, Cava (438) i del Berguedà, la Pobla de Lillet (445).
 5. i en fi apareix Vingrau (140) amb 66.6 %.

Del costat lleugadocià, els percentatges són generalment de 50 a 55 % a excepció del Fenollet (menys Conòzols 205, i més Artigues 202 del País de Sault) i també del punt 376 (L'Hospitalet) de l'alta vall de l'Arieja (entre 55 i 60 %).

Com ho veiem doncs, la frontera catalano-lleugadociana apareix ben marcada. En canvi, d'una banda i de l'altra, algunes àrees (poques) corresponen més o menys a regions naturals.

Ara ens queda per explicar les diferències de percentatges dins els mateixos pobles, d'un atlas a l'altre. (cf. mapa 3). Abans de tot constatarem sobre la part comuna dels dos atlas, que de manera general, els percentatges són més baixos dins l'A.L.P.O. Tal variació no passa quasi mai de -10 % (menys Tesa n° 48) pel català mentre que pel lleugadocià sol ser més forta, fins a -15 %, a excepció del Fenollet (menys Fenollet 165 i Conòzols 205), dels dos punts del País de Foix, Merens (375) i L'Hospitalet (376) i de l'indret de Padern (136) al Perapertusès.

Aquesta tendència és infirmada en dues zones. L'una al voltant del punt de referència (a El Portús 77, Les Illes 82, Montalbà 255, Montferrer 259, Prats de Molló 264, La Menera 267 i Costuja 263), regió en la qual hi ha hagut augment dels percentatges de semblances fins a 6.7 %. L'altra zona és la de Tarerac (190) amb + 9.1 %.

Com es poden comprendre tals diferències entre els dos atlas?

La primera explicació radicaria en la naturalesa de les dues enquestes. En efecte, la del Sacaze es recolzava sobre el vocabulari de dos contes i la de l'*A.L.P.O.* sobre preguntes que pretenien fer aparèixer diferències específiques⁽⁸⁾. En aquest últim cas, les semblances dels pobles que vòregen el punt de referència també haurien estat acusades.

La segona raó que seria possible d'invocar és la diacronia o evolució dels fenòmens lingüístics amb el temps. Seria vàlida per al poble de Tarerac (190) sobre el qual concordarien els mètodes tradicional (estudi de les línies isoglosses) i estadístic (mètode global). La variació menys forta del Fenollet (sense Fenollet i Condòzols), com dels punts 136 (Padern), 375 (Merens) i 376 (L'Hospitalet), resultaria potser d'una evolució lingüística menys forta (o estabilitat més important) que als altres punts llenguadocians.

En conclusió, el mètode *I.G.I.* ens ha permès una aproximació lingüística original a partir de dos atlas lingüístics d'èpoques i naturalesa diferents. Com altres procediments tradicionals o estadístics, ha palesat a la seva manera l'existència d'algunes àrees o modificacions de fronteres que ja havíem copsat dins treballs anteriors.

Un dels grans avantatges de l'*I.G.I.* és la possibilitat de multiplicació de punts de referència, cosa que obre perspectives nombrosíssimes, algunes de les quals pensem explotar més tard.

NOTES

- (1).- Hans Goebel, "la dialectométrie appliquée à l'A.L.F. (Normandie)" in *Actes del XIV° Congrès Internacional de Lingüística i Filologia Romàniques*; Nàpols, 1974, II pp. 165-195.
- (2).- E. Guiter, *Atlas Linguistique des Pyrénées Orientales*, Paris 1966. La nostra comunicació era titulada: "Aproximació lingüística al català de Cerdanya".
- (3).- Hauriem volgut escollir el poble de Camprodon, però com que l' *Atlas Sacaze* no cobreix la part catalana de sobirania espanyola, hem pres Sant Llorenç de Cerdans.
- (4).- Com es pot veure al mapa n°. 1, la zona estudiada no és ben bé la mateixa que la de l' *A.L.P.O.* (mapa n°. 2).
- (5).- Hem pres de 2 mapes complets I, els números senars.
- (6).- Cf. nota 2 p. 14 de la comunicació del professor Hans Goebel.
- (7).-

Punts comparats	% Sacaze	% ALPO	Punts comparats	% Sacaze	% ALPO
1 Gruissan	64,8	52,1	67 Montesquieu	86,9	83,7
3 Peyriac-de-mer	62,9	50,2	71 Villemolaque	84,7	79,9
5 La Nouvelle	63,7	52,1	77 Le Perthus	84,2	84,8
7 Treilles	64,7	52,8	78 Vivès	86,9	84,4
8 Leucate	63,6	53,2	82 Las Illas	83,5	88,5
10 Roquefort-des-Corbières	64,8	52,1	85 Llançà		79,6
12 Thézan	61,3		87 Cadaqués		77,2
14 Coustouge	51,9		93 Pau		78,8
16 Fontjoncouse	61,2		101 Garriguella		79,2
17 Villesèque-des-Corbières	61,6	50,9	105 Cantallops		79,6
20 Saint-Jean-de-Barrou	64,1	50,6	112 Vilanova de la Muga		75,8
24 Cascastel-des-Corbières	65,		116 Vilarnadal		79,2
29 Saint-Hippolyte	85,2	78,1	120 Figueres		77,
31 Opoul	83,1	77,2	125 Saint-André de-Roquelongue	62,	
33 Salses	84,8	77,2	128 Ribaute	63,1	
35 Sainte-Marie-la-Mer	82,8	79,6	131 Talairan	63,1	
37 Bompas	83,4	77,7	132 Tuchan	64,6	52,4
45 Latour-Bas-Elne	87,2	77,2	134 Maisons	62,4	50,6
48 Théza	89,	78,8	136 Padern	60,3	53,5
52 Montescot	86,4	81,1	138 Duilhac	64,6	52,4
56 Port-Vendres	86,9	79,6	140 Vingrau	74,2	66,6
59 Cerbère	87,3	83,3	142 Espira-de-l'Agly	85,2	76,2
60 Argelès-sur Mer	85,	78,1	145 Calce	86,4	79,2
64 Laroque-des-Albères	89,2	80,7	149 Latour-de-France	66,2	58,4
			154 Caramany	66,9	59,5
			158 Saint-Arnac	66,7	57,3
			161 Saint-Martin	65,	56,9
			165 Fenouillet	67,9	56,1

IV ASSEMBLEA D'ESTUDIS SOBRE EL COMTAT DE BESALÚ

<i>Punts comparats</i>	<i>% Sacaze</i>	<i>% ALPO</i>	<i>Punts comparats</i>	<i>% Sacaze</i>	<i>% ALPO</i>
169 Saint-Estève	85,6	81,1	303 Setcases		77,2
176 Corneilla-la-Rivière	86,5	79,2	304 Vilallonga		79,2
178 Néfiach	85,2	78,1	309 Le Bousquet	66,7	52,8
182 Canohès	87,6	79,9	316 Artigues	66,7	53,9
189 Pézilla-du-Conflent	65,	58,4	319 Nohèdes	84,3	79,9
190 Tarérach	67,5	76,6	323 Villefranche du Conflent	87,3	78,4
197 Rabouillet	65,4	58,7	329 Sahorre	86,9	79,6
198 Salvezines	63,6	56,9	331 Maniet	85,4	78,4
202 Artigues	67,1	55,	335 Oreilla	88,1	79,6
205 Counozouls	67,9	53,9	338 Nyer	84,8	79,9
208 Corbère-du-Château	85,6	79,2	341 Ayguatebia	85,6	79,2
209 Thuir	86,7	79,6	347 Réal	79,9	71,4
214 Caixas	84,8	82,5	348 Fontrabiouse	78,1	70,6
221 Vinça	86,3	78,8	350 Les Angles	78,	73,6
223 Glorianes	86,9	79,9	356 Fontpédrouse	84,3	81,4
227 Velmanya	88,1	80,3	360 Bolquère	85,2	78,4
231 Eus	85,6	77,7	362 Montailou	63,7	
233 Clara	83,4	77,2	367 Perles-et Castelet	65,7	52,4
238 Campome	87,3	78,8	370 Sorgeat	66,2	53,2
241 Fourques	85,	80,3	375 Mérens	63,5	53,9
251 Taulis	84,7	84,	376 L'Hospitalet	66,1	56,5
255 Montalba-d'Amélie	85,5	89,6	378 Porta	87,3	81,8
259 Montferrer	85,5	90,	380 Latour-de-Carol	85,2	78,4
263 Coustouges	90,3	97,	386 Targasonne	83,9	79,9
264 Prats de Mollo	88,6	90,7	391 Llo	81,3	80,7
267 Lamanère	87,6	91,8	398 Osséja	83,1	79,6
270 Darnius		84,	399 Valcebollère	86,9	78,8
275 Maçanet de Cabrenys		83,7	401 Caldégas	82,7	80,3
277 Terrades		78,8	404 Canillo		71,4
281 Albanya		80,7	405 Encamp		72,9
284 Cabanelles		76,2	406 Ordino		71,
288 Besalú		79,2	409 Andorra		74,
294 Oix		80,7	410 Sant Julià de Lòria		72,5
295 Castellfullit		79,2	414 Ribes		77,
296 Beget		81,1	415 Campdevànol		78,8
299 Olot		80,3	417 Gombreny		78,1
300 Molló		78,8	423 Toses		77,2
302 Sant Joan de les Abadesses		78,4	425 Urtg		77,2
			431 Maranges		77,7
			438 Cava		73,2
			445 La Pobla de Lillet		74,7

<i>Punts comparats</i>	<i>% Sacaze</i>	<i>% ALPO</i>	<i>Punts comparats</i>	<i>% Sacaze</i>	<i>% ALPO</i>
446 Bagà		75,1	596 Pauligne	63,7	
447 Prullans		76,2	604 Monthaut	61,6	
450 Prats		76,6	609 Moulin-Neuf	60,6	
458 Múcer		76,2	613 Sainte-Foi	65,1	
461 Bescaran		71,8	615 Saint-Gaudéric	61,6	
462 Anserall		71,8	620 Montgradail	63,3	
465 Cubières	62,7		627 Cambieure	62,3	
467 Bugarach	61,9		633 Montclar	61,4	
472 Dernacueillette	65,4		637 Verzeille	61,2	
479 Albières	64,6		643 Lordat	63,3	
482 Arques	62,		651 Aston	66,4	
485 Missègre	62,9		654 Verdun	65,4	
489 Montjoi	63,4		662 Lapège	65,	
491 Termes	61,4		664 Siguer	63,3	
492 Félines	62,6		667 Orus	65,4	
496 Caunettes-en-Val	62,7		672 Saleix	63,6	
502 Villar-en-Val	63,3		674 Gourbit	66,5	
504 Greffeil	61,2		680 Montségur	64,4	
508 Mas-des-Cours	63,3		681 Arnave	64,1	
512 Montlaur	62,9		688 Surba	67,4	
517 Niort-de-Sault	65,8		696 Montgaillard	66,2	
519 Rodome	67,5		702 Roquefixade	64,3	
534 Saint-Julien			703 Montferrier	61,6	
de-Bec	59,9		708 Saint-Jean		
537 Ginoles	61,2		d'Aigues-Vives	61,	
540 Belvis	63,1		713 Regat	62,3	
543 Vilhac	59,5		727 Ganac	66,1	
544 Puivert	64,1		730 Brassac	65,8	
547 Rouvenac	62,4		733 Le Bosc	67,1	
560 Couiza	63,6		735 Montels	62,	
572 Sainte-Colombe-			738 Saint-Martin-de-		
Hers	62,		Caralp	62,9	
578 Sonnac	63,3		739 Loubières	63,3	
579 Saint-Benoît	63,4		743 Villeneuve-		
580 Saint-Conat			du-Bosc	61,6	
du-Razès	62,4		745 Segura	63,6	
587 Alet	60,6		748 Merviel	61,2	
593 Pieusse	62,9		758 Coutens	63,7	
			764 Rieucros	62,4	

(8).- Els mapes comuns als dos altes són escasos. A més a més, aquesta característica també va aparèixer amb l'emprament d'un altre mètode estadístic, el mètode global del professor E. Guiter, els resultats de l'emprament del qual vam exposar al "XVIe Congrès Internacional de Lingüística i Filologia Romàniques", a Palma de Mallorca, abril del 1980.